

Innovatie-ecosystemen: Onderbenutte pijler in innovatiebeleid

Mondiale uitdagingen zoals de coronapandemie, klimaatverandering en de war-on-tech zorgen ervoor dat de vraag wie de technologieën van de toekomst ontwikkelt en controleert prominent op de agenda komt te staan. Ontwikkeling van, en toepassingen in, agrifood, biotech, hightech, medtech, quantum, AI en fotonica liggen aan de basis van het toekomstig verdienvermogen van Nederland en dragen bij aan het oplossen van maatschappelijke uitdagingen, dicht bij huis en wereldwijd. Om als Nederland en Europa een strategische positie in de kennis- en innovatieketen te verkrijgen, en daarmee onze autonomie ten opzichte van China en de Verenigde Staten te verzekeren, zijn duidelijke keuzes nodig¹. De technologieën waarin Nederland wereldwijd een rol wil spelen en vaak al speelt, verdienen langjarige, programmatische ondersteuning waarbij additionele middelen op zijn plek zijn.

Het huidige (demissionaire) kabinet heeft met het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid al belangrijke stappen gezet in het definiëren van de maatschappelijke opgaven voor Nederland. Samen met de sleuteltechnologieën die “cruciaal zijn om de technologiegrenzen te verleggen en voor baanbrekende innovaties te zorgen in tal van sectoren²” zijn de vier missies (Energietransitie en duurzaamheid; Landbouw, water en voedsel; Gezondheid en zorg; Veiligheid) richtinggevend voor de Roadmaps en Kennis en Innovatieagenda's³ van de Topsectoren. In nadere kamerbrieven is ook ingegaan op de Groeistrategie van Nederland⁴, het belang van de industriële waardeketens⁵ en het versterken van onderzoeks- en innovatie-ecosystemen⁶. Het is nu aan het volgende kabinet om dit uit te werken tot een samenhangende technologie- en innovatieaanpak.

Innovatie-ecosystemen zijn bij uitstek in staat de hele kennis- en innovatieketen te betrekken, zijn drijvers voor innovatie en het in de praktijk toepassen daarvan en bieden de mogelijkheid integraal aan oplossingen te werken. Zij vormen de linking pin tussen de maatschappelijke uitdagingen en de verschillende ‘losse’ partijen die daaraan werken. Ze zijn een essentiële pijler binnen het Innovatiebeleid en het Nationaal Groeifonds. In Nederland zijn enkele zeer succesvolle en internationaal toonaangevende ecosystemen aanwezig. Door meer te sturen op publiek-private samenwerking in deze innovatie-ecosystemen van internationaal strategisch belang worden innovatietrajecten versneld en oplossingen voor maatschappelijk vraagstukken verbeterd. Om dit innovatie potentieel optimaal te benutten is nú een scherpe keuze nodig vóór innovatie-ecosystemen in het Nederlandse missiegedreven topsectoren en innovatiebeleid.

Het versterken en onderhouden van innovatie-ecosystemen is niet vrijblijvend en vraagt om een structureel en langjarig commitment. Voor ecosystemen van internationaal strategisch belang betekent dit:

1. Een vaste plek in het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid met programmatische uitwerking.
2. Een rechtstreekse link met Den Haag, in de vorm van een unieke agenda met het Rijk.

Daarnaast, om bestaande en nieuwe innovatie-ecosystemen ook in andere regio's in de volle breedte (door) te ontwikkelen pleiten wij voor:

3. Toegang tot structurele financiële rijksmiddelen voor eigen ecosysteemontwikkeling, zoals aantrekken bedrijvigheid, investeringen in onderzoeks- en testfaciliteiten, financiering voor startups en scale-ups en ontwikkelen en opleiden, aantrekken en behoud van toptalent.

¹ 23-03-2021, *Spain-Netherlands non-paper on strategic autonomy while preserving an open economy*

² Kamerbrief, 22-04-2020, *Rapporten Brede maatschappelijke heroverwegingen 9 Innovatieve samenleving*

³ Kamerbrief, 13-07-2018, *Naar Missiegedreven Innovatiebeleid met Impact*

⁴ Kamerbrief, 13-12-2019, *Groeistrategie voor Nederland op de lange termijn*

⁵ Kamerbrief, 30-10-2020, *Kamerbrief over de visie op de toekomst van de industrie in Nederland*

⁶ Kamerbrief, 30-10-2020, *Versterken van onderzoeks- en innovatie-ecosystemen*

Innovatie floreert het beste in hechte, goed aangesloten thematische of regionale ecosystemen

Innovatie-ecosystemen kenmerken zich door samenhang en samenwerking. Terug te zien in o.a. gedeelde agenda's en technologie roadmaps. In deze ecosystemen werken bedrijven, overheden en kennisinstellingen nauw samen in specifieke technologiegebieden, aan specifieke missies en kennisintensieve industrieën. De insteek en afbakening van ecosystemen is meervoudig⁷. Zo kent Nederland thematische ecosystemen met enkele sterke regionale zwaartepunten, zoals micro-elektronica, automotive, aerospace, medicijnontwikkeling en fotonica, maar ook thematische ecosystemen met juist een meer landelijke profiel zoals bouwinnovatie, waterstofopwekking en slimme energiesystemen. Daarnaast kent Nederland een aantal regionale ecosystemen waarin meerdere zwaartepunten van thematische ecosystemen bij elkaar komen.

Binnen deze ecosystemen zijn fysieke plekken, zoals campussen, fieldlabs en living labs, cruciaal als innovatieknooppunten. Hier vinden het MKB, startups, grote bedrijven, kennisinstellingen, overheden en onderwijsinstellingen uit de regio elkaar. Zij werken vaak multidisciplinair samen in onderzoek, kennis valoriseren, talent opleiden en in de efficiënte benutting van (dure) onderzoeks- en innovatie-infrastructuur. Hier wordt ook de verbinding gelegd met nationale en internationale netwerken en programma's.

Nabijheid wordt als belangrijke voorwaarde genoemd voor nauwe samenwerking – om praktische en logistieke redenen, en vanwege het onderlinge vertrouwen dat moet groeien⁸ in bijv. jonge ecosystemen. Deze innovatie-ecosystemen verschillen in hun geschiedenis, volwassenheid, thematische focus, formaat en geografische ligging en kennen een grote variëteit in organisatie en governance. Tot op heden heeft de groei van (regionale) innovatie-ecosystemen in Nederland overwegend plaatsgevonden in sector-overstijgende

coalities van lokale leiders vanuit innovatieve bedrijven, universiteiten en decentrale overheden. Gezamenlijk, vaak onder de noemer triple helix, zijn zij in het institutionele gat van de ondersteuning van het regionale innovatieve ecosysteem gesprongen met de oprichting van economic boards en campusorganisaties. Deze intermediaire, regionale partijen kunnen nu een belangrijke rol spelen in het missiegedreven innovatiebeleid omdat zij zorgen voor een goede aansluiting en wisselwerking tussen het nationale innovatiebeleid en de innovatiedynamiek op lokaal en regionaal niveau. Zij zijn de verkenner, informateur en formateur van de regionale en thematische samenwerking en de aanjager van kansrijke technologische en innovatieve oplossingen.

Regionale Ontwikkelingsmaatschappijen (ROM's)

Met de oprichting van een landelijk dekkend netwerk van ROM's ontstaat een verbindende schakel tussen nationaal en regionaal beleid, en nog belangrijker met het innovatieve MKB en regionale ecosystemen. De ROM's versterken de economische structuur in Nederland door samen te werken met de aanwezige economic boards en andere regionale organisaties en daar een bovenregionale dimensie aan toe te voegen. De ROM's steunen het pleidooi dat de innovatie-ecosystemen waarin de technologieën van de toekomst worden ontwikkeld eigenstandige, nationale ondersteuning verdienen, en dat daar additionele middelen op zijn plek zijn.

Campusorganisaties

Vanuit de 10 grootste campussen en scienceparken van Nederland wordt ook gepleit voor een investering in het fysieke aspect van innovatie-ecosystemen. Juist op plekken waar bedrijfsleven, kennisinstellingen en talent dicht bij elkaar zitten bloeit innovatie. Campusontwikkeling wordt door iedereen belangrijk gevonden, maar door niemand als zijn 'core business' gezien. Er is sprake van incidentele subsidies en vaak een lange zoektocht naar financiering voor bijvoorbeeld nieuwe faciliteiten op de campus of bijvoorbeeld business developers.

⁷ Dialogic, 2020. *Achtergrondstudie bij de kabinetsstrategie: 'Versterken van onderzoeks- en innovatie-ecosystemen'*. Beschikbaar via [Rijksoverheid.nl](https://rijksoverheid.nl)

⁸ AWTI (2018). *Verspreiding, de onderbelichte kant van innovatie*. Beschikbaar via [AWTI.nl](https://awti.nl)

Waarom scherper kiezen voor innovatie-ecosystemen nu nodig is

Cruciaal bij het uitwerken van een technologie- en innovatiestrategie is de vraag hoe we investeringen in innovatie gaan aanjagen en laten resulteren in het ontwikkelen, opschalen, implementeren, exporteren en in gebruik nemen van nieuwe technologieën¹⁰. Om positie te houden op de ontwikkeling en productie van technologieën en de strategische autonomie te vergroten in de industrieën en waardeketenposities waar dat (strategisch) wenselijk is moet er steviger ingezet worden op het versterken en uitbouwen van die innovatie-ecosystemen die van landelijk en Europees belang zijn. Immers, dergelijke sterke (regionale) ecosystemen zijn de drijvers voor innovatie en het in de praktijk toepassen daarvan¹¹.

Door gebruik te maken van de innovatiekracht van innovatie-ecosystemen kan Nederland haar wereldwijde verdienvermogen versterken en zélf vormgeven aan grote transitie op het gebied van klimaat en energievoorziening, gezondheid, vitaliteit en zorg, duurzame voedselproductie, slimme en groene mobiliteit en digitalisering. Daarbij kunnen innovatie-ecosystemen rekenen op sterke private funding van het grootbedrijf en sterke betrokkenheid van mkb, startups en scale-ups die nodig zijn om de missies te realiseren en implementeren. Massachusetts Institute of Technology (MIT) doet al geruime tijd onderzoek naar de toegevoegde waarde van innovatie-ecosystemen¹² en de AWTI¹³ kwam eerder met een goede leidraad hoe broedplaatsen voor innovatie van landelijk belang te onderscheiden zijn. Criteria als de link naar een topsector en/of sleuteltechnologie, het strategisch economisch en technologisch belang, en de bijdrage aan maatschappelijke uitdagingen en internationale positie van Nederland werden daarbij genoemd.

Nu is het moment om te kiezen voor innovatie-ecosystemen en het maatschappelijk innovatievermogen te ontsluiten dat in deze

systemen plaatsvindt in cross-sectorale (en cross-institutionele) samenwerking. Immers, de grote maatschappelijke en economische uitdagingen van vandaag en morgen vergen goed georkestreerde innovatie van veel partijen gezamenlijk. *“We moeten niet alleen puzzelstukjes maken maar ook samen de hele puzzel leggen. Goed draaiende innovatie-ecosystemen kunnen hierbij het verschil maken en de noodzakelijke versnelling geven”*¹⁴. Binnen dergelijke ecosystemen wordt immers integraal samengewerkt op het snijvlak van verschillende beleidsdomeinen, zoals missiegedreven topsectorenbeleid en economisch ontwikkelingsbeleid, versnipperd over verschillende departementen. Omdat de vernieuwende experimentele aanpakken die nodig zijn, zoals in fieldlabs en living labs, juist in steden en regio's plaatsvinden kunnen de topsectoren in het missiegedreven innovatiebeleid niet de enige bron van oplossingen zijn.

Naast verdienvermogen en maatschappelijke impact dragen regionale ecosystemen substantieel bij aan een inclusieve samenleving. Effectieve netwerken van bedrijven, innovatie-initiatieven, onderwijsinstellingen, re-integratie en werkgelegenheidsprojecten zijn bij uitstek regionaal georganiseerd¹⁵. Brede welvaart ontwikkelen en verdienen we in ecosystemen.

Ecosystemen in Europees verband

De EU is deze weg reeds ingeslagen en probeert actiever dan ooit onderzoek en innovatie te mobiliseren voor strategische doelen, zoals de Europese Green Deal, Europese Data Strategie en de New Industrial Strategy waarin wordt gepleit voor technologische autonomie ten opzichte van China en de Verenigde Staten. Zo wordt in de Europese kaderprogramma's zoals Horizon Europe met succes een vaste plek toegekend aan innovatie-ecosystemen.

Toch zijn de Europese programma's veel meer dan enkel een grote subsidiepot voor onderzoekers en bedrijven. Het biedt ook

⁹ Manifest 'Toplocaties'. Beschikbaar via Topcampussen.nl

¹⁰ FME, 'Een S.T.I.B. op de horizon'. Beschikbaar via FME.nl

¹¹ VNO-NCW, 'Ondernemen voor brede welvaart - Naar nieuw Rijnlants samenspel'. Beschikbaar via [VNO-NCW](http://VNO-NCW.nl)

¹² Zie o.a. 'A systematic MIT approach for assessing 'innovation-driven entrepreneurship' in ecosystems' (2017)

¹³ AWTI (2014). Regionale hotspots – Broedplaatsen voor innovatie. Beschikbaar via AWTI.nl

¹⁴ Jaap Lombaers (Director Knowledge Management en Partnerships, TNO)

¹⁵ White paper TNO 'Inclusieve innovatie in de regio', juni 2017.

inhoudelijke onderzoeksagenda's (waaronder ook missies) en mogelijkheden voor samenwerking in consortia, netwerken en kennis-ecosystemen op Europese schaal¹⁶. Daarom pleiten de Europese regio's ook voor het belang van een 'place based approach' waarin regionale ecosystemen aan elkaar zijn en worden verbonden via productieketens of innovatiesamenwerking¹⁷. Nederland kan een Europese voorloper worden door met programmatisch uitgewerkte technologie roadmaps, ingediend vanuit consortia uit de innovatie-ecosystemen, gericht in te zetten op internationale kansen. Denk daarbij bijv. aan IPCEI-projecten en het NextGenerationEU, met bijbehorend RRF (Recovery and Resilience Facility).

voor startups en scale-ups en ontwikkelen, aantrekken en behoud van toptalent. Daardoor wordt er tot nu toe versnipperd aan deze opgave gewerkt.

Door langdurige administratieve procedures en landelijke verschillen blijft 'vroeg fase' innovatie onbenut en te lang liggen. Daarbij, door het ontbreken van instrumenten voor ecosysteemontwikkeling komen minder innovaties richting het mkb, een belangrijke motor van de Nederlandse economie. De slotsom is dat de bijdrage aan de missies vertraagt en een achterstand ontstaat ten opzichte van wereldwijde concurrenten die wél sneller kunnen schakelen en hun marktpositie kunnen innemen.

Wat ontbreekt er

Kennisinstellingen en bedrijven die al nauw samenwerken in ecosystemen moeten nog te vaak 'losse' projectvoorstellen voor incidentele financiering landelijk indienen waarmee samenwerking eerder gehinderd dan bevorderd wordt. We missen een samenhangend financieringsinstrument. Bij technologieontwikkeling en valorisatie moeten consortia daarom steeds opnieuw het wiel uitvinden bij het verkrijgen van publieke support. Dit werkt vertragend en afremmend. Ecosystemen missen daardoor de snelle kickstart- en opschalingsmiddelen die nodig zijn om te experimenteren en te investeren in technologieontwikkeling.

De mate waarin ecosysteemontwikkeling nu tot stand komt hangt af van de diepte van de zakken van de desbetreffende provincie waar het ecosysteem zich in bevindt. Daarbij is ecosysteemontwikkeling niet opgenomen in landelijk innovatiebeleid en komt het onvoldoende terug in andere beleidsterreinen, zoals sector- of clusterbeleid, arbeidsmarktbeleid, onderwijsbeleid, ondernemerschapbeleid, infrastructuurbeleid, agglomeratie-beleid en ruimtelijkeordeningsbeleid. Denk hierbij aan passende ondersteuning in de governance, aantrekken bedrijvigheid, investeringen in onderzoeks- en testfaciliteiten, financiering

Wat moet er gebeuren?

1. Geef innovatie-ecosystemen een plek in het Missiegedreven Topsectoren en Innovatiebeleid met een programmatisch instrumentarium.

Kies waar Nederland voorop kan én wil lopen en ontwikkel een programmatisch innovatie-instrumentarium waar de gehele kennis- en innovatieketen in samenwerkt rondom (toepassingen van) een bepaalde (sleutel)technologie. Het Groeifonds biedt hiervoor al het perspectief en we hebben hoge verwachtingen van het Rijk als het gaat om beleid en budget voor bijvoorbeeld AI, fotonica, semicon, quantumtechnologie, batterijen, medtech en waterstof. Echter blijft deze oplossing incidenteel en voldoet dus niet structureel. Om publiek-private samenwerking, ook in ecosystemen, te bevorderen zijn meerjarige programma's nodig waar ieder zijn commitment voor uitsprekt. Een instrumentarium dat ruimte geeft aan deze programma's maakt het mogelijk dat een brede coalitie van kennisinstellingen, bedrijven, maatschappelijke organisaties en burgerplatforms samen kan werken aan de bepaalde sleuteltechnologieën en toepassingen daarvan¹⁸.

¹⁶ Rathenau Instituut (2020). *Europese wetenschap en innovatie in een nieuw geopolitiek speelveld*. Beschikbaar via [Rathenau.nl](https://www.rathenau.nl)

¹⁷ Zie de *Opinie van het Comité van de Regio's op de New Industrial Strategy*. Beschikbaar via [CoR](https://www.co.r).

¹⁸ AWTI (2020). *Krachtiger kiezen voor sleuteltechnologieën*. Beschikbaar via [AWTI.nl](https://www.awti.nl)

2. Geef innovatie-ecosystemen een rechtstreekse link met Den Haag, voor de innovatie-ecosystemen van internationaal strategisch belang in de vorm van een unieke agenda met het Rijk.

De innovatie-ecosystemen van internationaal strategisch belang concurreren op een mondiale markt met uiteenlopende belangen. Denk aan internationale samenwerking voor technologieontwikkeling, herkomst van financiering, economische veiligheid en strategische autonomie. Om als Nederland een eigen technologische agenda in Europa en op wereldtoneel te voeren is een maatwerk agenda tussen het Rijk en deze ecosystemen nodig.

3. Geef innovatie-ecosystemen toegang tot structurele financiële middelen voor eigen ecosysteemontwikkeling in de volle breedte.

Omdat ecosystemen verschillen in hun geschiedenis, volwassenheid, focus, formaat en ligging lopen de specifieke behoefte per ecosysteem uiteen. Het dichtn van de specifieke gaten in een ecosysteem levert echter grote effecten op. Met maatwerk in beleid en middelen kan ook voor jonge en nieuwe ecosystemen recht worden gedaan aan de variëteit aan uitdagingen zoals o.a. genoemd in de achtergrondstudie bij de kabinetsstrategie⁹. Door innovatie-ecosystemen in de breedte toegang te geven tot financiële middelen bestemd voor ecosystemontwikkeling kan er ook aan specifieke uitdagingen gewerkt worden in bijv. Utrecht Science Park, Campus Groningen en de Brightlands campussen in Limburg.

In alle gevallen moet voorzien worden in randvoorwaardelijke borging voor het commitment van publiek en private partners zodat er voldaan wordt aan eisen omtrent bijv. matching van middelen, intellectueel eigendom, staatssteun, continuïteit en de bijdrage aan de missies. Aan initiatiefnemers wordt bijvoorbeeld voorafgaand gevraagd om een opschalings- of impactstrategie op te stellen om regionale successen landelijk uit te rollen. Maatwerk naar rato van bijdrage zou hieraan ten grondslag moeten liggen. De samenhangende stappen in deze aanpak werken versnippering tegen.

Hubs-en-spaken model

Het beter aanhaken van innovatie-ecosystemen aan groter landelijke initiatieven leidt tot een veel grotere betrokkenheid van het mkb, zoals bijvoorbeeld bij Smart Industry en het hubs-en-spaken model van de Nederlandse AI Coalitie (NLAIC). Binnen Smart Industry werken afzonderlijke hubs aan bewustwording en verzilvering van de kansen die digitalisering en technologische innovatie bieden in hun regio. In het geval van AI nemen de hubs de leiding bij bepaalde toepassingsgebieden op het vlak van artificial intelligence waarbij de spaken een ondersteunende rol vervullen. Door hubs een leiderschapsrol te geven die past bij hun regionale sterktes kan gebruik gemaakt worden van hun organisatiekracht om groot- en kleinbedrijf aan te haken. Regionale partijen kunnen zo'n intermediaire rol bijvoorbeeld spelen als ze living labs in hun programmering weten te mobiliseren voor missiedoelen.

Innovatie-ecosystemen in cijfers

De innovatie-ecosystemen rond Delft, Eindhoven, Leiden, Twente en Wageningen huisvesten gezamenlijk 34.500 private R&D-medewerkers, 31% van het Nederlandse totaal. Samen met collega's in publieke instituten doen zij baanbrekend onderzoek vanuit sleuteltechnologieën en zorgen zij voor oplossingen voor de grote maatschappelijke uitdagingen, dicht bij huis en wereldwijd. De bedrijven in deze ecosystemen zijn samen goed voor 36% van de Nederlandse private investeringen in onderzoek en innovatie (€3,9 miljard). Investeren die zorgen voor een brede werkgelegenheid in de nauw aangesloten waardeketens. Gezamenlijk exporteren de regio's Brainport Eindhoven, Twente, Zuid-Holland en Wageningen voor bijna €114 miljard aan goederen (2019). 45% van de landelijke export. Deze innovatie-ecosystemen leveren bijvoorbeeld de elektrische vrachtwagens van morgen, werken aan quantumcomputers, produceren groot-schalige electrolyzers voor de waterstoftransitie, maken de eiwittransitie mogelijk en werken aan de vaccins en slimme medische apparatuur.

Dit stuk is opgesteld als input voor het nieuwe kabinet in nauwe samenwerking tussen onderstaande innovatie-ecosystemen. Met dank aan vele betrokken partners uit bedrijfsleven, overheden en kennisinstellingen. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Djoeke Altena (EBZ) djoeke.altena@economicboardzuidholland.nl, Marion Hinderdael (Brainport Eindhoven) m.hinderdael@brainportdevelopment.nl, Hans Verbeek (Twente Board) h.verbeek@regiotwente.nl of Jelle Maas (Wageningen Campus) jelle.maas@wur.nl - April, 2021.



Brainport Eindhoven

Voortbouwend op de kennisbasis van Philips is er een innovatief ecosysteem ontstaan waar meer dan 7.000 bedrijven in de Hightech Systemen & Materialen (HTSM) samenwerken aan nieuwe technologieën, toekomstig verdienvermogen en internationale waardeketens. Bijna 20.000 private R&D medewerkers werken in 5 regionale high-end campussen en voor bedrijven zoals ASML, NXP, VDL, Thermo Fisher Scientific, DAF, Prodrive Technologies, Lightyear en vele anderen. Deze bedrijven werken samen met kennis- en TO2-instellingen zoals de mbo's, Fontys Hogescholen, Avans Hogeschool, TU Eindhoven, Tilburg University, TNO, Holst Centre, DIFFER en ziekenhuizen, en zijn goed voor 23% van de Nederlandse private R&D-uitgaven. Brainport Eindhoven heeft een internationaal vooraanstaande positie op het gebied van system engineering, semicon, micro- en nano-elektronica, AI, geïntegreerde fotonica en additive manufacturing. Wat ontwikkeld wordt in Brainport leidt tot de groei van de maakindustrie tot ver buiten de regio dankzij ketensamenwerking tussen grootbedrijf en mkb.



Twente

De groene, technologische topregio Twente kent een lange traditie van samenwerking in triple-helix verband. Technologische innovaties uit Twente bieden wereldwijd oplossingen voor de grote maatschappelijke vraagstukken. Er wordt gewerkt aan sleuteltechnologieën zoals AI, fotonica, robotica en nanotechnologie. Nieuwe technologie wordt toegepast in sectoren zoals medtech, de maakindustrie, landbouw en circulaire waardeketens, zoals de textiel en bouw. Voor Twente zijn start-ups en het mkb van groot belang voor de banen van morgen. Deze bedrijven verbinden techniek uit Twente met kennisregio's en OEM-ers, in binnen- en buitenland. Met 4 topwerklocaties (Kennispark, XL-Businesspark, High Tech Systems Park, Technology Base Twente), haar ligging aan de grens met Duitsland en een sluitende onderwijsketen voor (inter)nationaal talent is Twente een ideale vestigingsplaats voor technisch bedrijven, zoals Thales, Demcon, Voortman Steel, Sensata, TKH, Malvern Panalytical en Urenco.



Wageningen in FoodValley

Wageningen Campus is een mondiale agrofood magneet voor startups en corporates door de nationale accelerator StartLife en studentincubator StartHub. Ook verbindt FoodvalleyNL, met een ambitieus 2030 programma, het veelzijdige ecosysteem regionaal, nationaal en internationale – o.a. via de WEF European food innovation hub. De campus biedt gasten en de 3.000 private R&D banen een interessante programmering in wetenschap, innovatie én maatschappelijke dialoog rond de uitdagingen in agro productie, foodprocessing, biobased/circulair, klimaat en biodiversiteit. Enkele voorbeelden van de ruim 180 organisaties gevestigd op Wageningen Campus zijn NIOO-KNAW, FrieslandCampina, Unilever, Kubota, Cheil Jedang, Keygene, DSM, Noldus Information Technologies, Microcos, Ceradis, Genetwister, Foodcase, Nutrileads, Surfix, Yili, GreenDino, World Economic Forum, TOP, KWS Vegetables, OnePlanet Research, Schuttelaar & Partners, Delphy, Kikkoman, Hudson River Biotechnology. In directe nabijheid bieden andere vestigingslocaties ruimte voor agrofood productie.



Zuid-Holland

Het Zuid-Hollandse ecosysteem omvat bedrijven als KPN, Shell, DSM en Janssen Pharmaceutical, omvangrijk en innovatief MKB en toonaangevende onderwijs- en kennisinstellingen die meer dan €3,3 mld. in R&D investeren. Dragende kernen worden gevormd door de top-campussen van Leiden en Delft, goed voor ruim 40.000 innovatieve banen, het haven-industrieel complex (logistiek & energie), het maakindustriecluster op maritiem en aerospace en het tuinbouwcluster in het Westland. Thematisch leidt Zuid Holland op sleuteltechnologieën als biotech, quantum technologie en AI. In triple-helix verband werken de sleutelspelers vanuit de Groeiagenda Zuid-Holland gezamenlijk aan toepassingen die bijdragen aan het vernieuwen en verduurzamen van verschillende sectoren. Met krachtige innovaties op waterstof-productie en -gebruik en elektrificatie van de industrie en versnelde implementatie van warmtenetten voor woningen en tuinbouw leidt Zuid-Holland de energietransitie.